

มหาอำนาจกับความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม

อิทธิพลของมหาอำนาจ โดยเฉพาะจีนกับสหภาพโซเวียต เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดประการหนึ่งในกรณีพิพาทของกัมพูชากับเวียดนามในครั้งนี้ เพราะได้แสดงถึงการแข่งขันครั้งสำคัญของจีนกับสหภาพโซเวียตในกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ด้วยกัน โดยลักษณะทั่วไป จีนสนับสนุนกัมพูชาในขณะที่สหภาพโซเวียตสนับสนุนเวียดนาม และดูเหมือนว่ามหาอำนาจทั้งสองจะอยู่เบื้องหลังบทบาทของกัมพูชาและเวียดนาม ทั้งในการทำสงครามระหว่างกันและในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างกันของทั้งสองประเทศนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินนโยบายในกรณีพิพาทนี้ นอกจากความขัดแย้งของจีนกับสหภาพโซเวียตในระดับโลกที่มีผลต่อความสัมพันธ์ของกัมพูชากับเวียดนามอยู่แล้ว ความสัมพันธ์ของกัมพูชาและเวียดนามกับมหาอำนาจทั้งสองก็เป็นส่วนประกอบที่สำคัญอยู่ด้วย เมื่อความขัดแย้งขยายตัวเป็นสงคราม จีนและสหภาพโซเวียตได้ให้การสนับสนุนฝ่ายของตนอย่างแข็งขัน ซึ่งมีผลให้โอกาสที่จะเจรจาเพื่อยุติข้อพิพาทลดน้อยลง ผลสะท้อนของสงครามขยายแค้นครั้งนี้จึงมีลักษณะเป็น "สงครามที่ทำโดยตัวแทน" (Proxy War) ของจีนกับสหภาพโซเวียต^๑

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นดินแดนที่จีนจำเป็นต้องเข้ามามีอำนาจและอิทธิพลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ก็เป็นผลจากความสัมพันธ์ในประวัติศาสตร์และสภาพทางภูมิรัฐศาสตร์^๒ จีนจึงพยายามอย่างยิ่งที่จะขยายอิทธิพลเข้ามาโดยผ่านทาง

^๑ Osborne, "Kampuchea and Viet Nam...", p.249.

^๒ Jay Taylor, China and Southeast Asia: Peking's Relations with Revolutionary Movements, 2d ed. (New York: Praeger Publishers, 1976), p.383.

ขบวนการคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ ซึ่งสหภาพโซเวียตก็เคยมีนโยบายสนับสนุนให้จีนมีอิทธิพลทางภูมิภาคตะวันออก และสหภาพโซเวียตก็ได้ดำเนินนโยบายคานตะวันออกกลางและยุโรป^๑ แต่เมื่อเกิดความแตกแยกกันขึ้นแล้ว สหภาพโซเวียตจึงเปลี่ยนนโยบายไม่ต้องการให้จีนสามารถขยายอิทธิพลออกไปได้ และจากการเสื่อมอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สหภาพโซเวียตเห็นความจำเป็นยิ่งขึ้นที่จะต้องพยายามขยายอิทธิพลเข้าแทนที่สหรัฐอเมริกา และเพื่อทำการปิดล้อมจีนต่อไป ซึ่งนำไปสู่การเผชิญหน้าของสองมหาอำนาจคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคนี้ ความขัดแย้งระหว่างประเทศคอมมิวนิสต์ที่เกิดขึ้นใหม่ในอินโดจีนก็ถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายของมหาอำนาจทั้งสอง ความตึงเครียดและสงครามจึงเกิดตามขึ้นมาในที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างคอมมิวนิสต์จีนกับเวียดนามมีมาตั้งแต่ขบวนการคอมมิวนิสต์เริ่มเกิดขึ้นในอินโดจีน พรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลจีนเป็นผู้สนับสนุนที่เข้มแข็งของประชาชนเวียดนามในการต่อสู้กับจักรวรรดินิยมตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นฝรั่งเศสหรือสหรัฐอเมริกา เมื่อจีนกับสหภาพโซเวียตเกิดความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงจนสหภาพโซเวียตเลิกให้ความช่วยเหลือจีน จีนก็ยังคงยืนยันให้ความช่วยเหลือเวียดนามต่อไป ซึ่งในตอนกลางทศวรรษที่ ๒๕๐๐ นั้น สหภาพโซเวียตก็ให้ความสนใจและความสำคัญแก่เวียดนามน้อยมากด้วย^๒ ในตอนปลายทศวรรษที่ ๒๕๐๐ สหรัฐอเมริกาเพิ่มบทบาทในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนมากขึ้นทุกที ทั้งจีนและเวียดนามเห็นความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มมาตรการเพื่อประกันความปลอดภัยของเวียดนามเหนือจากการโจมตีโดยตรงของสหรัฐอเมริกา จีนจึงได้ส่งเครื่องบินจำนวนหนึ่งให้เวียดนามเหนือ

^๑ สมชัย รักวิจิตร, ความขัดแย้งจีน-โซเวียตกับสงครามที่ไม่ประกาศในอินโดจีน (กรุงเทพมหานคร : ปณิธาน, กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒), หน้า ๕๓.

^๒

Taylor, China and Southeast Asia..., p.22.

แต่ก็เป็นเครื่องบินที่จำสมัยเกินไปกว่าจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งในด้านการป้องกันภัยทางอากาศ^๑ ฐานออยปรารภอย่างยิ่งที่จะได้รับการสนับสนุนด้านกำลังทางอากาศที่ทันสมัย และทางเดียวที่จะได้มากก็คือจากสหภาพโซเวียต ซึ่งขณะนั้นก็แสดงความสนใจในสถานการณ์ของเวียดนามเพียงเล็กน้อย ทรูสเตอร์ผู้นำสหภาพโซเวียตสมัยนั้นรู้สึกว่าการเวียดนามอยู่ห่างไกลจากสหภาพโซเวียตมากเกินไปและยังมีความใกล้ชิดกับปักกิ่งมากเกินไปที่สหภาพโซเวียตจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ เห็นได้จากการที่ต่อมาของสหภาพโซเวียตกล่าวถึงเวียดนามน้อยกว่าช่วงใด ๆ นับแต่การประชุมเจนีวาปี ๒๔๘๗ (ค.ศ. ๑๙๕๔) เป็นต้นมา^๒ แต่ก็พอดีเกิดการเปลี่ยนตัวผู้นำของสหภาพโซเวียตเป็นกอลุมเบรส เนฟ ปอดกอร์นีย์และโคซีกิน และมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านเอเชีย โดยเพิ่มความสนใจและการสนับสนุนขบวนการปฏิวัติในประเทศต่าง ๆ มากขึ้น ประเทศสำคัญที่ได้รับความช่วยเหลือจำนวนมากก็คือเวียดนามเหนือ^๓ ทำให้ฐานออยต้องพยายามวางตัวเป็นกลางในกรณีความขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต เวียดนามเหนือจึงได้รับความช่วยเหลืออย่างเต็มที่จากทั้งสองประเทศในเวลาเดียวกัน ต่อมาในช่วงต้นทศวรรษที่ ๒๕๑๐ ฐานะและอิทธิพลของจีนในฐานออยตกต่ำลงไปบ้าง เพราะเกิดความขัดแย้งกันในเรื่องยุทธศาสตร์ ผู้นำทางทหารของฐานออยตกลงใจที่จะทำการโจมตีเวียดนามใต้ด้วยกองกำลังขนาดใหญ่เป็นสงครามในแบบอย่างเต็มที่ แต่จีนคัดค้านอย่างรุนแรงว่าเป็นอันตรายและเป็นการรวดเร็วเกินไปที่จะใช้ยุทธศาสตร์เช่นนั้น^๔ ฐานออยเห็นไปว่าจีนไม่ต้องการให้เวียดนามประสพชัยชนะ ด้วยเหตุนี้เองเวียดนามเหนือจึงต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตมากยิ่งขึ้นเพื่อให้สามารถดำเนินแผนยุทธศาสตร์นั้นต่อไปได้ ส่วนความช่วยเหลือจากจีนก็ยังคงได้รับต่อมาไม่ขาด

^๑ Ibid., p.29.

^๒ Charles B. McLane, "USSR Policy in Asia," Current

History 49 (October 1965): 219.

^๓ Taylor, China and Southeast Asia..., p.30.

^๔ Ibid., p.61.

ในวาระต้นทศวรรษที่ ๒๕๑๐ นั้น สหรัฐอเมริกาถูกกดดันจากภาวะภายใน ประเทศให้ต้องหาทางถอนตัวออกจากสงครามอินโดจีน สหรัฐอเมริกาจึงหวังว่าจีน จะสามารถช่วยแก้ปัญหาในอินโดจีนได้โดยอาศัยความสำคัญและบทบาทของจีนใน ภูมิภาคนั้น นโยบายของสหรัฐอเมริกา ก็เริ่มคลายความแข็งกร้าวลง ในขณะที่เดียวกัน การคุกคามของสหภาพโซเวียตที่มีจุดกดดันต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของจีน เป็นอย่างมาก ผู้นำจีนกลุ่มซึ่งนำโดยโจว เอนโลจึงต้องการผ่อนคลายความตึงเครียด กับสหรัฐอเมริกา เพื่อใช้เป็นเครื่องถ่วงดุลย์สหภาพโซเวียต นอกจากนี้ จีนยังกลัวว่า ถ้าญี่ปุ่นจะตอง "ติคอาวูธ" เพื่อรับภาระในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของ เอเชีย แทนที่สหรัฐอเมริกา ก็อาจจะ เป็นภัยคุกคามความปลอดภัยของจีนได้ และจีนยังเป็นกังวล ในปัญหาไต้หวันด้วย จีนจึงตกลงใจเปิดเจรจาในระดับสูงอย่างจริงจังกับสหรัฐอเมริกา อย่างลับ ๆ ตั้งแต่ต้นปี ๒๕๑๓ (ค.ศ. ๑๙๗๐) การรัฐประหารในกัมพูชาเมื่อเดือน มีนาคม ๒๕๑๓ (ค.ศ. ๑๙๗๐) ได้สร้างความแตกแยกในกลุ่มผู้นำจีนให้ชัดเจนมากขึ้น หลิน เบียวและฝ่ายตรงข้ามของโจว เอนโล ผู้ริเริ่มการผ่อนคลายความตึงเครียดกับ สหรัฐอเมริกา พยายามคัดค้านนโยบายของโจว เอนโล โดยให้เหตุผลว่า การกระทำ ของสหรัฐอเมริกาที่สนับสนุนรัฐประหารในกัมพูชาพิสูจน์ว่าสหรัฐอเมริกายังคง เป็น ศัตรูอันดับแรกที่คุกคามความมั่นคงปลอดภัยของจีน^๑ ทำให้โจว เอนโลไม่สามารถ ดำเนินนโยบายตามแนวทางของตนได้อย่างเต็มที่ และความขัดแย้งนี้ได้ปรากฏใน เรื่องอื่น ๆ นอกเหนือจากนโยบายต่างประเทศด้วยจนกระทั่ง หลิน เบียวประสบ ความล้มเหลวในการพยายามยึดอำนาจในปี ๒๕๑๔ (ค.ศ. ๑๙๗๑) สหภาพโซเวียต วิเคราะห์กรณีนี้ว่า เกิดขึ้นมาจากการที่ "หลิน เบียวและพรรคพวกคัดค้านการสมรภูมิตัด กับจักรวรรดินิยมอเมริกา"^๒

^๑ Ibid., pp.158-159.

^๒ Ibid., p.169.

ประมาณปี ๒๕๑๔ (ค.ศ. ๑๙๗๑) ฐานะของสหรัฐอเมริกาในเอเชียอ่อนแอลงอย่างมาก ผู้ที่ได้รับประโยชน์มากที่สุดจะเป็นสหภาพโซเวียต โดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับสหรัฐอเมริกาในการพยายามขยายอำนาจเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แทนที่สหรัฐอเมริกาและ "ปิดล้อม" จีน สหภาพโซเวียตพยายามขยายความสัมพันธ์กับรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และขณะเดียวกันก็โจมตีจีนว่ามีความตั้งใจที่จะรุกรานและให้การสนับสนุนกลุ่มก่อการร้ายนิยมเหมา เจอตง ในภูมิภาคนี้ นับแต่ปี ๒๕๑๒ (ค.ศ. ๑๙๖๙) มาแล้วที่ความขัดแย้งของจีนกับสหภาพโซเวียตรุนแรงยิ่งขึ้นทุกที และสหภาพโซเวียตพยายามเสนอแนะ "ระบบความมั่นคงร่วมกัน" สำหรับเอเชีย ซึ่งโดยทั่วไปก็เข้าใจกันว่าหมายถึงการป้องกันการคุกคามของจีน^๒ ทำให้จีนต้องเร่งแสวงหามิตรประเทศแข่งขันกับสหภาพโซเวียต ในปี ๒๕๑๕ (ค.ศ. ๑๙๗๒) ประธานาธิบดีนิกสันแห่งสหรัฐอเมริกาเดินทางไปเยือนจีนอย่างเป็นทางการ เป็นครั้งแรก "สาเหตุที่ทำให้เรา /จีนกับสหรัฐอเมริกา/ มาพบกันในวันนี้ ไม่ใช่เพราะเรามีความเชื่อร่วมกัน แต่เป็นเพราะเรามีผลประโยชน์และความหวังร่วมกัน"^๓

ผลประการหนึ่งของการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา คือ รูปแบบของสงครามอินโดจีนได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว สหรัฐอเมริกาสามารถถอนตัวออกไปจากสงครามในเวียดนาม "อย่างมีเกียรติ" และพยายามผลักดันให้จีนเป็นพลังที่จะถ่วงดุลย์แห่งอำนาจในเอเชีย ส่วนจีนเห็นว่าการต่อสู้ของพวกคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนเป็นสิทธิอันชอบธรรม และการขับไล่อเมริกาออกไปจากเวียดนามโดยสันตินั้นเป็นเพียงขั้นหนึ่งของการต่อสู้ การที่จะทำให้สหรัฐอเมริกาพ่ายแพ้อย่างหมดรูป

^๑ เขียน ชีระวิทย์, "จีนกับการคลี่คลายความตึงเครียดในเอเชีย," ใน จีนกับสังคมโลก (กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล, ๒๕๑๔), หน้า ๓๖๗.

^๒

Taylor, China and Southeast Asia..., p.174.

^๓ คำปราศรัยของประธานาธิบดีนิกสัน เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ (ค.ศ. ๑๙๗๒) อ้างถึงใน "จีนกับการคลี่คลายความตึงเครียดในเอเชีย," เขียน ชีระวิทย์, หน้า ๓๖๓

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗๗

จะมีผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อภาพพจน์ของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาค เอเชียและแปซิฟิก ซึ่งจีนไม่ต้องการ^๑ ขอพิจารณาพื้นฐานนโยบายเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ จีนคือ ความมั่นคง จีนต้องการที่จะป้องกันไม่ให้ประเทศใดในภูมิภาคนี้ตกอยู่ภายใต้ อิทธิพลที่เป็นอันตราย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการป้องกันไม่ให้ชาติมหาอำนาจใด เขามาตั้งตัว "ครองความเป็นเจ้า" ในภูมิภาคนี้ด้วย เมื่อพิจารณาลงไปถึงกรณีของ อินโดจีนโดยเฉพาะ จีนต้องพยายามต่อต้านความพยายามของสหภาพโซเวียตที่จะตั้ง เวียดนามที่ฝรั่งเศสพร้อมด้วยกำลังอำนาจและกำลังจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศ ให้อยู่ภายใต้อิทธิพลของโซเวียต และเวียดนามเองก็ได้แสดงท่าทีว่าจะยึดถือในความ เป็นเอกราชของตนเองอย่างมั่นคง ทั้งในการดำเนินนโยบายภายในประเทศและ การต่างประเทศ อย่างน้อยที่สุดก็ปราศจากอิทธิพลของจีน เรื่องนี้จะเป็นปัญหาสำหรับ จีนในอนาคต เพราะเวียดนามเป็นประเทศสำคัญที่อยู่ติดกับจีนทางตะวันออกเฉียงใต้

ส่วนสหภาพโซเวียตมองเห็นว่าเวียดนามจะสามารถวางดุลย์อำนาจและ ต่อต้านจีนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สหภาพโซเวียตจึงสนับสนุนเวียดนาม ในการทำข้อตกลงสันติภาพที่ปารีส เพื่อให้สหรัฐอเมริกาถอนตัวออกไป และเวียดนาม จะได้สามารถรวมประเทศได้โดยปราศจากอุปสรรคจากสหรัฐอเมริกา ยิ่งไปกว่านั้น สหภาพโซเวียตยังมองเห็นต่อไปว่าเวียดนามสามารถบี้อิทธิพลต่อประเทศในอินโดจีน ได้มากเพียงใดก็จะยิ่งลดอิทธิพลของจีนลงไปได้มากเท่านั้น เพราะดูเหมือนว่าจีน จะเป็นแหล่งสำคัญที่ให้ความสนับสนุนกับพูซาและลาวในการรักษาความเป็นชาตินิยมไว้ ต่อต้านอิทธิพลเวียดนาม

ในช่วงปี ๒๕๑๒ (ค.ศ. ๑๙๖๙) จีนมีความพอใจที่สามารถจำกัดความ ชักแย้งไว้เฉพาะภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยการที่สามารถกัน สหรัฐอเมริกาออกไปได้สำเร็จ จีนยังคงให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและ

^๑ Taylor, China and Southeast Asia..., p.375.

การทหารอย่างพอเพียงแก่เวียดนามเหนือต่อไป เพื่อให้ฮานอยพอใจ พร้อมทั้งได้เพิ่ม การติดต่อสัมพันธ์และการให้ความช่วยเหลือแก่กองกำลังคอมมิวนิสต์กัมพูชาอย่างมากด้วย ในขณะที่เดียวกันจีนก็แสดงความสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อ เป้าหมายของ เวียดนามในการ รวมประเทศ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและจีนพยายามขยายความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาคด้วย

เมื่อต้นปี ๒๕๑๓ (ค.ศ. ๑๙๗๔) จีนกับเวียดนามใต้ทำสงครามแย่งชิงหมู่เกาะ ในทะเลจีนใต้ ไคแกหมู่เกาะพาราเซลส์ (Paracels) และสปรตลีย์ (Spratlys) ซึ่งจีนกับเวียดนามพยายามแย่งชิงกันมานานแล้ว ปัจจุบันคาดว่าเป็นแหล่งน้ำมันดิบแหล่ง ใหญ่แห่งหนึ่ง เวียดนามใต้ได้รับสิทธิการอ้างสิทธิ์ของฝรั่งเศสเหนือหมู่เกาะพาราเซลส์ และไคเขาไปปกครองหลายเกาะมาเป็นเวลานานแล้ว จนกระทั่งเดือนมกราคม ๒๕๑๓ (ค.ศ. ๑๙๗๔) จีนโค่งกำลังทหาร เขาไปขับไล่ทหาร เวียดนามใต้ที่ประจำอยู่บนเกาะ เหล่านั้น และจีนก็เข้าครอบครองทั้งหมด แม้ว่าเวียดนามเหนือจะไม่คอยพอใจการ กระทำของจีนแต่ก็ยังไม่วางกล่าวหรือมีปฏิกิริยาแต่อย่างใด ต่อมาในปี ๑๙๗๕ ในช่วง ที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์กำลังได้รับชัยชนะในเวียดนามใต้ กองกำลังคอมมิวนิสต์เวียดนามใต้ เขาไปยึดครองบาง เกาะในหมู่เกาะสปรตลีย์ ตั้งแต่ก่อนที่จะสามารถยึดไซ่ง่อนได้ และเมื่อจีนอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะสปรตลีย์ หนังสือพิมพ์ Quan Doi Nhan Dan ของกองทัพเวียดนามกล่าวว่า กองทัพเวียดนาม "พร้อมที่จะไปปฏิบัติการ ในทุกแห่ง" และ "จะไปไกลแสนไกลในบริเวณชายแดนหรือหมู่เกาะในท้องทะเลเพื่อ รักษาความปลอดภัยของประเทศ"^๑

นับแต่กรณีหมู่เกาะพาราเซลส์มาแล้วที่ความสัมพันธ์ของจีนกับ เวียดนามเหนือ เสมอมาอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน แม้ว่าจีนยังคงปรารถนาจะรักษามิตรภาพกับ เวียดนาม และขัดขวางความพยายามของสหภาพโซเวียตที่จะสร้างอิทธิพลให้มากที่สุดที่ฮานอย เวียดนามเหนือ เองก็ต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนจากจีนสำหรับการดำเนินนโยบาย

^๑ Ellen J. Hammer, "Indochina: Communist but Nonaligned,"

เพื่อฟื้นฟูบูรณะประเทศและการรวมประเทศ รวมทั้งยังปรารถนาจะให้จีนเป็นเครื่อง
 ถ่วงดุลย์ในความสัมพันธ์ของเวียดนามกับสหภาพโซเวียต แคนอกเห็นอไปจากผลประโยชน์
 ร่วมกันและความร่วมมือกันแล้ว ความแตกต่างกันในหลักการพื้นฐานเรื่องต่าง ๆ ปรากฏ
 มากขึ้นเรื่อย ๆ ฮานอยมิได้มีทัศนคติร่วมกับปักกิ่งในเรื่องยุทธศาสตร์ของสหภาพโซเวียต
 ที่จะครองครองโลกโดยการทำให้สหรัฐอเมริกาเป็นกลางในกิจการของยูเรเชีย (ยุโรป
 และเอเชีย) รวมทั้งเรื่องการค้าและโคคเคียวจีน เวียดนามเหนือยังคงเห็นว่า
 สหรัฐอเมริกาเป็นศัตรูหมายเลขหนึ่งของประชาชนทั่วโลก และเวียดนามเหนือมีความ
 โน้มเอียงไปในแนวทางของสหภาพโซเวียตมากกว่าแนวทางของจีนในเรื่องวิกฤตการณ์
 ระหว่างประเทศ เช่น สงครามอินเดียน-ปากีสถานในปี ๑๙๗๑ และความขัดแย้งใน
 ตะวันออกกลาง เป็นต้น

ในขบวนการคอมมิวนิสต์ระหว่างประเทศ พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้
 เลือกที่จะอยู่ฝ่ายสหภาพโซเวียต แมว่าจะพยายามรักษาความเป็นกลางในกรณีความ
 ขัดแย้งระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต และพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามก็รักษาความสัมพันธ์
 ดั้งพันองกับทั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนและสหภาพโซเวียต แต่ที่สำคัญก็คือ พรรคคอมมิวนิสต์
 เวียดนามไม่สามารถคล้อยตามจีนในเรื่องการผ่อนคลายความตึงเครียดกับสหรัฐอเมริกาได้
 พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามไม่เห็นด้วยกับการที่จีนพิจารณาว่า สหประชาชาติแห่งอำนาจอันมี
 อันตรายจะเกิดขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะของสหรัฐอเมริกาทั้งทำลายลงไป
 จีนจึงมองต่อไปถึงชัยชนะของคอมมิวนิสต์เวียดนามซึ่งจะได้รับการสนับสนุนจาก
 สหภาพโซเวียตให้รวมกลุ่มประเทศในอินโดจีนไว้ภายใต้การนำของฮานอยเพื่อแทนที่
 อิทธิพลสหรัฐอเมริกาและต่อต้านอิทธิพลของจีน ดังนั้น จีนจึงพยายามสนับสนุนให้กัมพูชา
 และลาวมีความเป็นเอกราชให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นได้

สถานการณ์ภายในกัมพูชาจะเอื้ออำนวยต่อความประสงค์ของจีน จีนได้ให้
 ความสนับสนุนเจ้าสีหนุในฐานะประมุขรัฐบาลพลัดถิ่นของกัมพูชามาตั้งแต่เกิดการ

รัฐประหารโดยนายพลลอนนอล เมื่อปี ๑๙๗๐ และให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการทหารแก่แนวร่วมแห่งชาติกัมพูชาที่นำโดยพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา ที่สำคัญคือ ผู้นำเขมรแดงที่จูงใจความสนับสนุนอยู่นั้น เป็นคอมมิวนิสต์ชาตินิยมอย่างรุนแรง พวกนี้มีความสงสัยในเป้าหมายที่แท้จริงของ เวียดนามเหนือในกัมพูชาตลอดมา แต่พรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชายังเป็นองค์กรที่ค่อนข้างจะอ่อนแอ เมื่อจำเป็นต้องรวมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามตั้งแต่ปี ๑๙๗๐ เวียดนามจึงสามารถแทรกซึมเข้าไปสร้างอิทธิพลในพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาได้โดยผ่านทางพวกคอมมิวนิสต์เขมรที่ได้รับการศึกษาจากฮานอยและกลับไปด้วยพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาต่อสู้อับรัฐบาลลอนนอล^๑ ผู้นำคอมมิวนิสต์เขมรจึงต้องการให้จีนเข้าไปช่วยดวงคุณย์อำนาจคอมมิวนิสต์เวียดนามในกัมพูชา^๒

สหภาพโซเวียตซึ่งให้ความสนับสนุนเวียดนามเหนืออยู่นั้น ไม่ได้เป็นแหล่งความช่วยเหลือของแนวร่วมแห่งชาติกัมพูชาเลย ทั้งนี้ก็เนื่องจากสหภาพโซเวียตไม่ได้มีนโยบายที่แน่นอนเกี่ยวกับรัฐบาลกัมพูชา สหภาพโซเวียตรับรองรัฐบาลลอนนอล แต่ขณะเดียวกันก็ยอมให้มีเอกอัครราชทูตของรัฐบาลพลัดถิ่นของ เจ้าสีหนุอยู่ในมอสโกพร้อม ๆ กัน ต่อมาสหภาพโซเวียตเห็นด้วยกับสหรัฐอเมริกาที่จะให้มีการหยุดยิงและเปิดการเจรจาระหว่างทุกฝ่ายในกัมพูชา ซึ่งตรงข้ามกับนโยบายของแนวร่วมแห่งชาติกัมพูชา ในสหประชาชาติ สหภาพโซเวียตก็งดเว้นไม่ออกเสียงในการเสนอร่างข้อมติให้รัฐบาลพลัดถิ่นของ เจ้าสีหนุเป็นผู้แทนของประชาชนกัมพูชาในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ^๓ ซึ่งได้สร้างความไม่พอใจให้แก่ผู้นำแนวร่วมแห่งชาติกัมพูชาอย่างยิ่ง

^๑รัฐบาลพล พต อ้างว่าหลังจากชัยชนะในปี ๕๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๕) พวกนี้ได้กลับใจมาเป็นพวกชาตินิยม เพราะตระหนักถึงความสำเร็จในการต่อสู้ด้วยตนเองของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา : Ministry of Foreign Affairs of Democratic Kampuchea, Department of Press and Information, Black Paper..., pp.37-38.

^๒Taylor, China and Southeast Asia..., p.377.

^๓ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, "ข้างสังเวียน," สยามรัฐ (๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒): ๗.

ในปี ๒๕๑๗ (ค.ศ. ๑๙๗๔) ฐานะและอิทธิพลของจีนในหมู่ผู้นำแนวร่วมแห่งชาติกัมพูชาสูงขึ้นอย่างมาก ผู้นำคอมมิวนิสต์กัมพูชาขอความช่วยเหลือจากจีนมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๑๗ (ค.ศ. ๑๙๗๔) เขียว สัมพันธ์ เดินทางไปเยือนจีนเพื่อกระชับความสัมพันธ์ของกัมพูชากับจีน การเยือนครั้งนี้มีผลให้มีการทำความตกลงเรื่องความช่วยเหลือทางการทหารที่จีนจะให้แกกัมพูชา และมีการประกาศอย่างเปิดเผยเป็นครั้งแรกนับแต่การทำข้อตกลงสันติภาพเวียคนามที่ปารีส ซึ่งนอกจากจะแสดงถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดเป็นพิเศษระหว่างจีนกับกัมพูชาแล้ว ยังได้แสดงถึงความมั่นใจของจีนต่อสถานการณ์ภายในกัมพูชาคว่า สถานการณ์โดยทั่วไปไปในขณะนั้น มีแนวโน้มที่เห็นได้ถึงความสิ้นหวังของรัฐบาลลอนนอลจนกระทั่งจีนไม่กลัวว่าสหรัฐอเมริกาจะมีปฏิกิริยาตอบโต้การที่จีนให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์กัมพูชา เพราะรัฐบาลลอนนอลมีโอกาสน้อยมากที่จะเปิดการเจรจาทรงใจใด ๆ กับฝ่ายแนวร่วมแห่งชาติกัมพูชา และจีนก็ไม่ปรารถนาและไม่สามารถผลักดันให้คอมมิวนิสต์กัมพูชายอมรับการเจรจาใด ๆ ค่าย^๑ ในที่สุดสงครามในกัมพูชาก็ยุติลงด้วยชัยชนะของแนวร่วมแห่งชาติกัมพูชาในเดือนเมษายน ๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๕)

ภายหลังชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียคนามได้ ความสัมพันธ์ของเวียคนามกับสหภาพโซเวียตก็ใกล้ชิดเพิ่มมากขึ้น เพราะความจำเป็นของเวียคนามที่จะต้องอาศัยความช่วยเหลือในการฟื้นฟูบูรณะประเทศ ปลายปี ๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๕) เลควน เดินทางไปเยือนมอสโคว์และโคออดิเนตการณ์ร่วมกับเบรสเนฟ ที่มีความตอนหนึ่งว่าประเทศทั้งสองมี "ทัศนะที่เหมือนกันอย่างสมบูรณ์" ในเรื่องนโยบายต่างประเทศ^๒ เวียคนามได้แสดงความเห็นชอบอย่างชัดเจนในท่าทีของสหภาพโซเวียตในเรื่องสำคัญ ๆ ซึ่งแตกต่างไปจากทัศนะของจีน เช่น เรื่องการประชุมที่เฮลซิงกิเกี่ยวกับความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป เป็นต้น เวียคนามและสหภาพโซเวียตได้ทำข้อตกลงทาง

^๑Taylor, China and Southeast Asia..., p.380.

^๒Hammer, "Indochina: Communist but Nonaligned," p.7.

เศรษฐกิจจีนสองฉบับ เพื่อให้ความช่วยเหลือและค้าขายกับ เวียดนาม ฉบับแรกสำหรับปี ๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๖) และอีกฉบับสำหรับระยะเวลาตามแผนเศรษฐกิจห้าปีของ เวียดนาม (๒๕๑๘-๒๕๒๓) ภายใต้ข้อตกลงทั้งสองนี้ ความร่วมมือในอนาคตของทั้งสองประเทศจะ รวมถึง เรื่องความร่วมมือในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ การส่งผู้เชี่ยวชาญชาวโซเวียตไปยัง เวียดนาม และการให้การศึกษอบรมคนเศรษฐกิจ เทคนิค และวัฒนธรรมแก่เจ้าหน้าที่ ของเวียดนาม ความร่วมมือเหล่านี้จะอยู่ใน "โครงสร้างของความร่วมมือหลายฝ่าย ของประเทศสังคมนิยม"^๑ เมื่อเปรียบเทียบกับ การเยือนปักกิ่งก่อนที่เลควนจะ เดินทาง ไปมอสโคว์ จะเห็นได้ความมีความแตกต่างกันอย่างมาก เพราะไม่มีการออกแถลงการณ์ร่วม ใด ๆ ทั้งที่ก่อนหน้านี้ก็เพิ่งจะมีการทำข้อตกลง เกี่ยวกับความช่วยเหลือทาง เศรษฐกิจ ฉบับใหม่ระหว่าง เวียดนามกับจีน ปัญหาขัดแย้งกันในเรื่องหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ ยังคงมีผลอยู่มากแต่จะไม่มีฝ่ายใดยกขึ้นพูดถึง และยังมีปัญหาใหม่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย เชื้อสายจีนจำนวนมากที่อยู่ในบริเวณไซงอน-โฮลอง ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งของการบีบหนทาง การทูตของจีนกับรัฐบาล เจาะกาดของ เวียดนามใต้ และเวียดนามเหนือก็พยายาม เผ่ามองอย่างใกล้ชิด^๒

ในกัมพูชา จีนไม่ต้องแข่งขันสร้างอิทธิพลกับสหภาพโซเวียต เพราะนอกจาก จีนจะเป็นที่ตั้งของรัฐบาลลัทธิจีนของกัมพูชาตลอดมา ยังได้ให้ความช่วยเหลือมากมาย ในการต่อสู้กับรัฐบาลลอนนอด การที่สหภาพโซเวียตไม่ยอมรับรับรองรัฐบาลลัทธิจีนของ เจ้าสีหนุจนกระทั่งแน่ใจว่าฝ่ายแนวร่วมแห่งชาติกัมพูชาจะได้รับชัยชนะ ทำให้รัฐบาลใหม่ ของพวกคอมมิวนิสต์ เขมรไม่ยินยอมให้สหภาพโซเวียต เปิดสถานทูตขึ้นในพนมเปญ ข้อตกลง กับต่างประเทศฉบับแรกของรัฐบาลใหม่ของกัมพูชา คือ ข้อตกลง เกี่ยวกับความร่วมมือ ทาง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับจีน ทำขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๕)

^๑ Ibid.

^๒ Ibid., pp. 7-8.

ตามข้อตกลงนี้จึงให้ "ความช่วยเหลือที่ให้เปล่าและไม่มีเงื่อนไข" แก่กัมพูชาจำนวน ไม่น้อย^๑ ต่อมาในเดือนมีนาคม ๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๖) ระหว่างการเยือนพนมเปญ ของหลี่เจียง (Li Chiang) รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของจีน ผู้นำ ของกัมพูชาได้ยืนยันถึงเรื่อง เอกอัครราชทูตและการช่วยเหลือตนเองและแสดง "ความสำนึก ในบุญคุณอย่างลึกซึ้ง" ในความช่วยเหลือต่าง ๆ ของจีน ผู้นำกัมพูชาได้แสดงความหวัง ว่าจะสามารถทำความตกลงในเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้าให้มากขึ้น ต่อไป

เมื่อกัมพูชาประกาศโดยเปิดเผยเกี่ยวกับสงครามชายแดนกับเวียดนาม พร้อมทั้งประกาศตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๐ (ค.ศ. ๑๙๗๗) รัฐบาลจีนแสดงท่าทีในทางที่เป็นการสนับสนุนกัมพูชา โดยสำนักข่าว จีนใหม่ได้รายงานข่าวอย่างยาวเกี่ยวกับแถลงการณ์ของกัมพูชาในวันที่ออกแถลงการณ์นั้น แต่พอวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๑ (ค.ศ. ๑๙๗๘) กลับรายงานข่าวสั้น ๆ เกี่ยวกับแถลงการณ์ ตอบโต้ของเวียดนาม และยังละเว้นที่จะกล่าวถึงคำอ้างเกี่ยวกับการโจมตีของกัมพูชาต่อ ดินแดนเวียดนาม เมื่อเอกอัครราชทูตเวียดนามยื่นประท้วงต่อรัฐบาลจีน สำนักข่าวจีนใหม่ จึงได้รายงานโดยสมบูรณ์เกี่ยวกับแถลงการณ์ของทั้งสองฝ่ายที่ประกาศในวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๒๑ (ค.ศ. ๑๙๗๘)^๒ และในระหว่างที่ความขัดแย้งกำลังอยู่ในระดับสูงมากนั้น นางเต็งฮิงเจา (Teng Ying-ehao) ภรรยาของอดีตนายกรัฐมนตรีโจวเอนไฉ ในฐานะรองประธานคณะกรรมการประจำของสมัชชาประชาชนแห่งชาติ เดินทาง ไปเยือนกัมพูชาในวันที่ ๑๘-๒๑ มกราคม ๒๕๒๑ (ค.ศ. ๑๙๗๘)^๓ เพื่อแสดงความ ถึงวลของจีนต่อปัญหาชายแดนกัมพูชา-เวียดนาม นอกจากนั้นยังมีคำแถลงของผู้นำและ

^๑ Ibid., p.10.

^๒ "Chinese Support for Cambodia," Keesing's Contemporary Archives 1978, XXIV (October 27, 1978): 29275.

^๓ "บันทึกข่าวต่างประเทศ," สยามจดหมายเหตุ ๓ (๒๐-๒๖ มกราคม ๒๕๒๑):

ทางการจีนอีกหลายครั้ง ทั้งในลักษณะที่สนับสนุนให้กัมพูชาต่อสู้เพื่อเอกราชและอธิปไตย และโจมตีเวียคนามว่ากำลังปฏิบัติลัทธิการ เป็นเจ้าและแสวงหาความเป็นใหญ่เหนือประเทศ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในอินโดจีน "กองทัพจีนจะให้ความสนับสนุนกองทัพกัมพูชาเสมอ"^๑

วิทยุฐานอยได้วิจารณ์ในทำนองที่ว่า ความช่วยเหลือทางทหารที่จีนให้แก่ กัมพูชา เป็นต้นเหตุของสงครามชายแดนครั้งนี้

เป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่า รัฐบาลกัมพูชาไม่สามารถดำเนินการณรงค์ เพื่อ ต่อต้านเวียคนามได้โดยลำพัง มหาชนทั่วโลกเชื่อว่าประเทศจักรวรรดินิยมและ ปฏิกริยาระหว่างประเทศได้ช่วยสร้างสถานการณ์ขึ้น และช่วยตีความกองกำลัง /ของกัมพูชา/ ว่าเป็นใหญ่และเครื่องบิรบในเวลาเพียงชั่วข้ามคืน^๒

เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๒๑ (ค.ศ. ๑๙๗๘) โฆษกของทางการเวียคนามได้กล่าวกับ คณะผู้แทนรัฐสภาอเมริกันที่ได้เดินทางไปเยือนเวียคนามว่า กองทหารจีนได้ทำการฝึก ให้กองทหารกัมพูชาสามารถโจมตีใหญ่ที่จีนมอบให้ และความช่วยเหลือทางทหารของจีน ช่วยให้กัมพูชาสามารถขยายกองทัพจากสามกองพลเป็นประมาณยี่สิบกองพล^๓

ในทัศนะของจีน สงครามชายแดนกัมพูชา-เวียคนามครั้งนี้เกิดขึ้นมาจากการยุยงส่งเสริมของสหภาพโซเวียตเพื่อขยายอิทธิพลตาม "ลัทธิครองความเป็นเจ้า" ในภูมิภาคอินโดจีน เวียคนามก็ยินยอมปฏิบัติตามเพราะสงครามครั้งนี้จะตอบสนอง ความใฝ่ฝันของเวียคนาม ที่ไม่เพียงแต่จะสถาปนาสหพันธ์อินโดจีนขึ้นเท่านั้น แต่ใฝ่ฝัน ที่จะครอบครองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย จีนให้ความช่วยเหลือแก่กัมพูชา

^๑"Chinese Support for Cambodia," p.29275.

^๒ Ibid.

^๓ Ibid.

เพราะเห็นว่ากัมพูชาเป็นฝ่ายถูกในกรณีปัญหาเส้นเขตแดนซึ่งจักรวรรดินิยมฝรั่ง เสด็จกำหนด
 ที่อย่างไม่เป็นธรรมต่อกัมพูชา และกัมพูชายังตกเป็นเหยื่อของการคุกคามก้าวร้าวจาก
 ทางชาติจีนจึงช่วยกัมพูชาควยจิตใจที่เป็นธรรมในทำนองเดียวกับที่จีนเคยช่วยเวียดนาม
 มาแล้ว และในส่วนที่เกี่ยวกับสหภาพโซเวียต จีนได้ช่วยโฆษณาคำกล่าวอ้างของกัมพูชา
 ที่กล่าวหาว่าสหภาพโซเวียตมีส่วนเกี่ยวของโดยตรงในสงคราม เช่นสำนักข่าวจีนใหม่
 ได้รายงานหา

ในสมรภูมิที่เมือง เกรกโคมีผู้พบเห็นชาวยุโรปประจำอยู่ในรถถังของโซเวียต
 พวกนี้มีจมูกโค้ง ผนังสีแดง และสวมใส่เสื้อผ้าสีขาวซึ่งมีลักษณะเหมือนกับที่พวก
 ขางคีเหล็กสวมใส่ . . . วิถีที่จับใจจากรถถัง เหล่านั้นเป็นภาษารัสเซีย^๒

นับแต่มีการคัดค้านความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม เป็นต้นมา
 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเวียดนามก็ขี้นแนวโน้มไปในทางที่เลวลงไปในทุกขณะ กลางปี
 ๒๕๒๑ (ค.ศ. ๑๙๗๘) ชาวจีนโพ้นทะเลจำนวนมากอพยพจากเวียดนามเข้าไปในจีน
 ทางกาว เวียดนามกล่าวว่า เป็นเพราะการยุบปลุกปลั่งของรัฐบาลจีน ในเดือนพฤษภาคม
 ๒๕๒๑ (ค.ศ. ๑๙๗๘) จีนพิจารณาตัดความช่วยเหลือที่ให้แก่เวียดนามลงไปถึงสองครั้ง
 และยกเลิกทั้งหมดเมื่อต้นเดือนกรกฎาคม และในเดือนมิถุนายน จีนให้ปิดสถานกงสุล
 เวียดนามในจีน เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้เวียดนามวิพากษ์วิจารณ์จีนอย่างเปิดเผยและ
 รุนแรง เพิ่มมากขึ้นไปอีกด้วย^๓

ในขณะที่จีนแสดงท่าทีสนับสนุนกัมพูชานั้น สหภาพโซเวียตก็ให้การสนับสนุน
 เวียดนามอย่างเต็มที่ตลอดมา โดยการรายงานชาวสงครามอย่างละเอียด โดยเฉพาะ

^๑Pike, Vietnam-Cambodia Conflict, p.16.

^๒
 Ibid.

^๓"Chinese Support for Cambodia," p.29275.

ขอกล่าวหาและรายงานของ เวียดนาม เท่านั้น มีใ้กล่าวถึงค่านิยมพหุชาแต่อย่างใด เมื่อ
เวียดนามเสนอให้เลิกการเจรจา สหภาพโซเวียตก็แสดงความสนับสนุนในทันที
สำนักข่าวปรอทคำไ้รายงานเมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑ (ค.ศ. ๑๙๗๘) ว่า

ท่าทีของทางการกัมพูชาสอดคล้องกับแผนการณ์ของผู้ที่สร้างสถานการณ์ให้
เกิดความตึงเครียดระหว่างประเทศ และเป็นผู้ที่ไม่พอใจในชัยชนะของประชาชน
แห่งเวียดนาม การรวมประเทศเวียดนาม ความก้าวหน้าในการสร้างสรรค์
สังคมนิยม และเกียรติยศที่เพิ่มพูนขึ้นในเวทีการ เมืองระหว่างประเทศของ
เวียดนาม^๒

เมื่อความขัดแย้งของจีนและกัมพูชากับเวียดนามปรากฏและเพิ่มมากขึ้น สหภาพโซเวียต
ก็ใ้ให้ทัศนะตอกรณั้ว่า

เรา /สหภาพโซเวียต/ ต้องการย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า สหภาพโซเวียตจะอยู่ข้าง
เวียดนามตลอดไป เวียดนามถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้รุกราน แต่เราก็มีเหตุผล
แสดงใ้เห็นเจตนาของ เวียดนามว่า เวียดนามต้องการที่จะอยู่อย่างมีสันติภาพ
เวียดนามเป็นฝ่ายที่เสนอใ้มีการเจรจากัน แต่ขอเสนอของ เวียดนามนี้ก็ถูกปฏิเสธ
โดยอ้างว่าการเจรจากันก็ไม่ได้ใ้เกิดอะไรเลย นั่นก็แสดงว่า เวียดนามไม่ใช่
ประเทศที่เรียกหาสงคราม แต่เป็นประเทศอื่นที่หาเรื่องมาเหยียบย่ำอธิปไตยของ
เวียดนามโดยใ้ใช้วิธีการทางทหาร^๓

^๑"สงครามเขมร-เวียดนาม: ถึงคราฉั้ทีแ้จะส่ำแดงเคช," สยามรัฐ
สัปดาห์วิจารณ์ ๒๔ (๘ มกราคม ๒๕๒๑): ๘.

^๒"Reactions of Other Communist Countries," Keesing's
Contemporary Archives 1978 XXIV (October 27, 1978): 29275-29276.

^๓กองบรรณาธิการมติชนและประชาชาติธุรกิจ, เขมร: แ่กแล้วแ่กอีก
(กรุงเทพมหานคร: ประพันธ์สาสน, ๒๕๒๒), หน้า ๑๖๒-๑๖๓.

และต่อมาสำนักข่าวปราชัยก็ได้โจมตีจีนโดยตรง โดยใช้อุบายคำทำนองเดียวกับที่จีนและกัมพูชาใช้ โดยเฉพาะเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๒๑ (ค.ศ. ๑๙๗๘) ซึ่งเอียง ซารีกำลังอยู่ในระหว่างการเยือนปักกิ่งไคกง่าวว่า

ผู้นำจีนได้ขู่ปกครองกัมพูชาในปัจจุบันเป็นลูกสมุนในการส่งเสริมความทะเยอทะยานที่จะเป็นเจ้าเขาครง เอ เอเซียตะวันออกเฉียงใต้ และเปิดการรุกรานทางทหารต่อเวียดนาม . . . (ผู้นำจีน) ผลักดันให้กัมพูชาใช้กำลังทหาร เข้ายึด และยึดตีความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามทั้งหมด ปักกิ่งพิจารณาเห็นอย่างชัดเจนแล้วว่าสิ่งเหล่านี้จะสร้างความฉ้อฉลให้แก่กระบวนการสร้างสรรค์ระบบสังคมนิยมในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม?

สหภาพโซเวียตกล่าวถึงสงครามชายแดนกัมพูชา-เวียดนามว่าเป็นการคุกคามของจีนต่อเวียดนามโดยตรง การที่จีนให้ความสนับสนุนกัมพูชาเป็นการแสดงถึงความตั้งใจของปักกิ่งที่จะขยายอำนาจในเอเชีย โดยใช้นโยบายลวงใจให้ชาติหนึ่ง เขาทำการต่อสู้วิวาทกับชาติอื่น ๆ ยุ้งให้มีการคุกคามและละเมิดดินแดนของประเทศในเอเชียที่เพิ่งจะได้รับเอกราชใหม่ ๆ ทำการข่มขู่ในทางเศรษฐกิจ ยั่วยุด้วยกำลังและการใช้อิทธิพลกดดันด้วยกำลังทหาร และกัมพูชาก็กำลังรับใช้นโยบายเหล่านี้อยู่ สหภาพโซเวียตอ้างว่ามีชาวจีนหลายร้อยคนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาอยู่ในกัมพูชา และได้ให้อาวุธแก่กองทัพกัมพูชาด้วย^๒

คิวบาก็ได้ร่วมแสดงความสนับสนุนเวียดนามในการทำสงครามกับกัมพูชา เช่นเดียวกับสหภาพโซเวียต^๓ ส่วนประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มของสหภาพโซเวียตก็ได้แสดงท่าทีสนับสนุนเวียดนาม เช่น มองโกเลีย อังโกลา และโมซัมบิก แคนาดา เวียดนาม

^๑ "Reactions of Other Communist Countries," p.29276.

^๒ Pike, Vietnam-Cambodia Conflict, p.15.

^๓ David Bonovia, "The Climax of a Bad Dream," Far Eastern

กับโรมาเนียกดับพยายามรักษาหาที่ที่เป็นกลางและยังพยายามไกล่เกลี่ยให้ทั้งสองฝ่าย
หาทางยุติข้อพิพาทโดยสันติวิธีด้วย^๑

ความขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียดนามที่เพิ่มมากขึ้นผลักดันให้เวียดนามต้อง
พึ่งความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตมากขึ้นทุกทีเพื่อทดแทนความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่
จีนเคยให้แก่เวียดนาม ดังนั้น เวียดนามจึงสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การความร่วมมือ
คานเศรษฐกิจของยุโรปตะวันออก (COMECON) เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๒๑
(ค.ศ. ๑๙๗๘)^๒ โดยการชักชวนและสนับสนุนของสหภาพโซเวียต ยิ่งไปกว่านั้น
เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๑ (ค.ศ. ๑๙๗๘) เวียดนามกับสหภาพโซเวียตยังได้ทำ
สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างกันอีกด้วย^๓ และมีความสำคัญตอนหนึ่ง
ระบุว่าจะช่วยเหลือประเทศภูมิล่าในกรณีที่ถูกรุกรานด้วยกำลังทหารจากต่างประเทศ
ซึ่งเป็นการปรามมิให้จีนกระทำการที่รุนแรงต่อเวียดนามในกรณีที่มีความขัดแย้งกันอยู่

สำหรับการจะยอมรับการวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับการเป็นสงครามตัวแทนหรือไม่นั้น
ยังเป็นปัญหาที่ต้องถกเถียงและสืบหาข้อมูลเพิ่มเติมกันอีก เนื่องจากปัญหาความไม่ชัดเจน
เกี่ยวกับการริเริ่มที่จะทำสงครามเต็มรูปแบบที่มีการใช้กำลังทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์เต็มที่
ตามกระบวนการทางยุทธศาสตร์ รวมทั้งมีขอบเขตที่กว้างกวากการใช้กองกำลังปะทะกัน
ตามชายแดน ในด้านหนึ่ง เห็นว่าความใกล้ชิดอย่างมากระหว่างจีนกับกัมพูชา และ
สหภาพโซเวียตกับเวียดนาม และการให้ความสนับสนุนช่วยเหลือด้านปัจจัยการทหาร
เป็นสาเหตุที่กระตุ้นและผลักดันให้กัมพูชากับเวียดนามตัดสินใจทำสงครามกัน ซึ่งอาจจะ
ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการตัดสินใจครั้งนี้ และทำให้สรุปว่าเป็นสงครามตัวแทน

^๑ "Reactions of Other Communist Countries," p.29276.

^๒ กองบรรณาธิการมติชนและประชาชาติธุรกิจ, เขมร : แยกแ้วแตกอีก,

หน้า ๑๓๐.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๗-๔๒.

แต่ในขณะที่เดียวกันก็ข้อโต้แย้งที่ว่า กัมพูชากับเวียดนามน่าจะเป็นฝ่ายที่ตัดสินใจทำสงครามกันด้วยตนเองมากกว่า เพราะคงที่ไ้ใช้เวลาอันยาวนานในการต่อสู้เพื่อเอกราชอันสมบูรณ์ จึงไม่น่าที่จะยินยอมให้ทางชาติสังหรือจักรงให้ดำเนินนโยบายสำคัญ เช่นการทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านได้ จึงไม่เชื่อว่าชายที่จะเรียกว่าเป็นสงครามตัวแทนของมหาอำนาจ แต่เป็นเพียงความขัดแย้งของสองประเทศที่มีมหาอำนาจให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังเท่านั้น เรื่องนี้ยังไม่อาจหาหลักฐานแน่นอนที่จะพิสูจน์ได้ว่าการริเริ่มที่จะทำสงครามอย่างแท้จริงนั้นอยู่ที่มหาอำนาจหรือคูกรณี

แม้ว่าอิทธิพลของมหาอำนาจจะมีลักษณะเป็นปัจจัยภายนอกของกรณีพิพาทระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม แต่เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ของกัมพูชา เวียดนาม จีน และสหภาพโซเวียตอันซับซ้อนยิ่งแล้ว ย่อมไม่อาจปฏิเสธความเกี่ยวพันอันลึกซึ้งของมหาอำนาจกับคูพิพาทได้เลย การที่จีนเป็นมิตรสนิทของกัมพูชา และสหภาพโซเวียตเป็นพันธมิตรกับเวียดนาม อาจจะไม่มียลลศอกรณพิพาทครั้งนี้ก็ ถ้าไม่ประกอบไปด้วยการที่จีนกับกัมพูชามีปัญหาบาดหมางกับทั้งสหภาพโซเวียตและเวียดนามในเวลาเดียวกัน ดังนั้น การที่เวียดนามกล่าวในทำนองที่ว่า "ความช่วยเหลือทางทหารที่จีนให้แก่กัมพูชาเป็นต้นเหตุของสงคราม" จึงยังไม่สมบูรณ์เพราะควรที่จะเพิ่มเติมข้อความเกี่ยวกับความช่วยเหลือทางทหารที่สหภาพโซเวียตให้แก่เวียดนามลงไปด้วย